

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

בס"ד

גליון מס' 35 | פרשת "תזריע מצורע" - "אחרי מות קדושים" | תשפ"א

כלל ג' - איסור לשון הרע בין בפניו ובין שלא בפניו, ואפ' בדרך שחוק

המשך סעיף ו' א

לא קיבלם] מה שאין כן כאשר רק חשב בליבו או דיבר אל הקיר - אין כאן לשון הרע, אלא רק מידה רעה. (רגשי חיים - אות כג')

ד. ענה לו חברו: אני לא יודע מה להגיד לך או שכן או שלא - האם עבר המספר על איסור לשון הרע חמור

שאלה: כתב החפץ חיים שאפילו אם לא קיבלו השומעים את דברי הלשון הרע עבר המספר על איסור לשון הרע וצריך כפרה. מה יהא הדין אם השומעים קיבלו חלקית את דבריו, או מסתפקים. וכגון: ראובן ושמעון אשר עובדים במקום עבודה חשוב, ויש שם ועד עובדים וכל כמה שנים בוחרים יו"ר ועד העובדים. יום אחד אמר ראובן לשמעון: תדע לך, אני חושב שהיו"ר ועד - מה שעשה אתמול מול ההנהלה, לא טוב עשה בשבילנו, אלא עשה כן מתוך אינטרסים אישיים בלבד ושיקולים לא נכונים. ענה לו חברו: אני לא חושב כל כך כמוך שזה עד כדי כך, [ונמצא: שקיבל חלקית את הדברים] או אמר לו: אני לא יודע מה להגיד לך - או שכן או שלא. [ונמצא: שמסתפק בדבריו] האם זה נקרא לשון הרע שלא אהנו מעשיו (הועילו מעשיו) ומעיל מכפר, או לשון הרע שאהנו מעשיו (הועילו מעשיו) ויבואו נגעים עליו. (המנו: זה דבר באמצע - וצריך למצוא את שביל המלך)

תשובה: מבואר לקמן (כלל ז' - סוף סעיף ז') שלפי שיעור קבלת הדברים כך יגדל עוון המספר, ומשמע - שככל שישתפקו בדבריו או שיקבלום רק חלקית - כך ימעט שיעור עוונם. [וכן הוא לענין 'תשובה' - שחלק מסדר התשובה על קבלת לשון הרע להוציא הדברים מליבו, (לקמן בסוף כלל ו') ויש ללמוד שאף אם לא יצליח להוציאם לגמרי - מכל מקום יוציא עד כמה שיוכל] (שיעורי עיון - הובא בחפץ חיים, מהדורת דרשו - הערה מס' 28)

ה. השומע רק האמין בליבו - האם עבר המספר על איסור לשון הרע חמור

שאלה: מבואר בחפץ חיים שיש לשון הרע שאהנו מעשיו (הועילו מעשיו) א. אם ראינו ממש שנתבזה בעיני השומעים. ב. גם אם לא ראינו - על כל פנים צריך שגם השומע יתחיל לדבר כמו המספר, שאין הדין עם פלוני. מה יהא הדין אם השומע רק האמין בליבו, ולא התחיל לדבר כמו המספר. האם זה נקרא כמו לשון הרע שאהנו מעשיו (שהועילו מעשיו) לא. (משמעות החפץ חיים - שכתב שצריך שגם יתחיל לדבר,

א. לשון הרע בסעודות שבת

שאלה: מצוי הוא במשפחה שמתארחת אצל קרובים, או בסעודות שמחה, וכשיושבים לדבר קורה שאחד אומר לשני [הבעל לאשה וכן להיפך או הבחורים אחד לשני] האם אפשר לספר משהו שקרה אתך, והוא דבר שלא נעים - ויש בו משום לשון הרע. וכיון שיש כאן קורבה אז האחד נותן רשות שיספר את מה שקרה אתו. האם יש כאן לשון הרע או לא כיון שנתן רשות, ואין עושה לו נזק ובושת בדיבורו. (באר מים חיים - ס"ק ז'. יש לחשבן זאת: לפי יסוד הנ"ל של החפץ חיים - שעצם דיבור גנות על חברו אסרה תורה)

תשובה: הרי זה אסור. ויש כאן לשון הרע - משום שעצם דיבור גנות אסרה תורה, ועוון בפני עצמו הוא.

ב. לשון הרע לתועלת - למה צריך כוונה

שאלת עיון: מובא לקמן בחפץ חיים (כלל י') היתרים שמותר לספר לשון הרע, ויש שם כמה תנאים: ואחד מהם שצריך שיכוון לתועלת. ויש להבין למה צריך שם כוונה לתועלת, הרי סוף סוף במציאות ובתוצאה - יש כאן תועלת. ואמאי (ולמה) צריך כוונה. (באר מים חיים - ס"ק ז'. יש לחשבן זאת: לפי יסוד הנ"ל של החפץ חיים - שעצם דיבור גנות על חברו אסרה תורה)

תשובה: הטעם שצריך כוונה לתועלת - הוא משום דאם לא כן יש כאן את המידה רעה, ובחירתו לחייב ולהרשיע את חברו. מה שאין כן כשמכוון לתועלת אין כאן את המידה רעה - ולכן הרי זה מותר. (הגר"ה זקס, בספר מענה לשון, ח"א - עמ' י' / יב')

ג. חשב בליבו או דיבר אל הקיר - האם יש כאן לשון הרע

שאלת חכם: לאחר שראינו שיש איסור בעצם דיבור הגנות - משום בחירתו הרעה לחייב ולהרשיע את חברו, ועוון הוא בפני עצמו. אם כך כאשר חשב לשון הרע בליבו על חברו, או כאשר עמד לבד בחדרו בביתו - וסיפר לעצמו בקול את מה שראה גנות על חברו אז גם כן יהיה כאן עוון לשון הרע. האם זה נכון.

תשובה: לא, ואין כאן לשון הרע. והטעם: שכל האיסור לשון הרע זה דווקא שהוציא מן הכוח לפועל ודיבר הגנות, ויש כאן על כל פנים שומע ששמע את דבריו. [גם אם לבסוף

רמז: יש להתבונן ולהבין שאם השומע רק האמין ולא דיבר - הרי זה חסר בעצם קבלת הדברים, ואין זה נקרא שהאמין באמת לגמרי (תשובה: הרי זה לשון הרע אבל נקרא שלא אהנו מעשיו (הועילו מעשיו) ואף שהפריד בין הדבקים, כך משמעות ה'חפץ חיים' שכתב - שצריך שגם יתחיל לדבר. (שי"ח התמר - אות כ') **ויש גם להוסיף מסברא, שאין זה נקרא שהאמין באמת לגמרי - כל זמן שאף לא התחיל לדבר.**

1. כל נזק של צער ובושת וכלימה - הרי זה לשון הרע שאהנו מעשיו, ואין צריך בדווקא נזק ממשי

שאלת עיון: מבואר ב'חפץ חיים' לעניין אהנו מעשיו (הועילו מעשיו) שהרי זה גם בלשון הרע, וכגון: אם ראינו שפלוגי נתבזה בעיני השומעים. **ויש לתמוה** (עלי באר, שבילי חיים - אות כ') שאולי אהנו מעשיו (הועילו מעשיו) זה דווקא כאשר נגרם נזק ממשי למדובר, אבל אם רק קיבל הדברים ופלוגי נתבזה בעיני השומעים - יש מקום לומר שהרי זה לא אהנו מעשיו נקרא. [ועכ"פ צריך מעיל לכפר] **ויוצא לנו מזה:** שבמקום שלא קיבלו השומעים את דבריו - אין זה לשון הרע. (רמז: יש להיצמד לייסוד של החפץ חיים בעניין לשון הרע)

תשובה: יש לומר שמניין לך שכך הייסוד שצריך נזק ממשי כדי להיחשב לשון הרע דאהנו מעשיו - הרי הייסוד בלשון הרע [וכך סובר החפץ חיים] שכל נזק של צער בושת וכלימה כאשר ייוודע לו מה שדיברו עליו, הרי זה נקרא שאהנו מעשיו. ואם כן אצלנו כבר מעכשיו יש נזק ביחס למקבל הדברים, שפלוגי עכשיו נעשה שפל ומבוזה - וזה עצמו נקרא אהנו מעשיו, ולכן במקום שלא קיבלו השומעים את הדברים, הרי זה לשון הרע שלא אהנו מעשיו, וצריך על כל פנים מעיל לכפר.

2. מספר דבר שאין בו גנות, וגם משער בדעתו - שלא יבוא שום נזק

שאלה: עוד מבואר בחפץ חיים, שאפילו אם משער מלכתחילה שלא יבוא לנדון שום נזק על ידי דיבורו הרע, אף על פי כן אסור לו לספר בגנותו - כיון שעצם דיבור גנות אסרה תורה אפילו שלא יבוא שום נזק. מה יהא הדין בדבר שאין בו גנות, ומשער בעצמו מלכתחילה שגם לא יבוא שום נזק - רק לבסוף כן קרה נזק. [ולקמן נביא בס"ד דוגמאות] האם מותר לו לספר כן, או שצריך לחשוש ולהיזהר בדיבורו עד כדי כך שלא יבוא שום נזק גם בדבר שאין בו גנות. (מקור החיים - ס"ו, באר מים חיים - ס"ק ז', רמז: יש לדקדק את לשון החפץ חיים שדיבר דווקא בדבר של גנות, וכן לשים לב למקורות בבאר מים חיים - שמדובר שם דווקא בשל גנות.)

תשובה: הרי זה מותר ואין בו משום לשון הרע, וכן אין צריך לחשוש מנזק (שלא יבוא) אם יבוא בעקבותיו.

3. הטביל מכשיר חשמלי - שיש בו כרטיס אלקטרוני, ונתקלקל המכשיר

שאלה: אחד מהרבנים החשובים דיבר על ענין הלכתי בנושא טבילת כלים, והזכיר בדבריו את טבילת כלים של מכשירים חשמליים שאפשר להטביל אותם, ולהניחם בשמש כדי שיתייבשו, ואחר כמה ימים ישתמש בהם ולא קורה להם שום

נזק - וכך גם עושה בביתו. הלך אחד מהשומעים, והבינו באופן שונה מהאמת ומכוונת המספר, והלך והטביל גם מכשיר חשמלי - שיש בו כרטיס אלקטרוני, ונתקלקל המכשיר. האם יש כאן איסור לשון הרע כיון שבדיבורו סוף סוף גרם לנזק או לא. (שים לב: כאן מדובר בדבר שאין בו גנות, וגם מלכתחילה משער הוא שלא יבוא נזק ע"י דיבורו - ולכן יש לדקדק את לשון החפץ חיים שדיבר דווקא בדבר של גנות, וכנ"ל באות ז')

תשובה: הרי זה מותר ואין בו משום לשון הרע, וכן אין צריך לחשוש מנזק (שלא יבוא) אם יבוא בעקבותיו.

4. קנה 100 שקיות באושר עד, ושילם 10 ₪ - ובכל זאת עובר הוא על גזל

שאלה: עוד בעניין הלכתי, שמעון אחד מהרבנים: מסר בשיעורו לעניין השימוש בשקיות של הצרכניות הגדולות, שכל שקית חד פעמית עולה 10 אג', שיש לדעת שהתשלום הוא נטו מס לקופת המדינה, ואין גזול הוא את הבעלים של הצרכנייה - אלא את המדינה. הלך אחד מהשומעים: ועשה מעשה על פי הלכה זו ואמר: שגם שמהדר הוא, והלך לקחת 100 שקיות [בכמה פעמים שהיה שם] לא בגזל - אלא שילם 10 ₪, וכשסיפר זאת לחבריו, אמרו לו: שאדרבה כאן ודאי עבר על גזל, שגזל את בעל הצרכנייה - שהרי מצורך הצרכנייה לספק לכל לקוח שקיות לפי מה שצריך לקנייתו, ולפני כמה שנים באו והטילו על זה מס של 10 אג' לקופת המדינה - ואין זה מגיע כלל וכלל לקופת הצרכנייה. וכאן שלקח כמות של 100 שקיות שלא לפי הצורך קנייתו, נכון ששילם 10 ₪, אבל זה בשביל קופת המדינה, ולא קיבל מזה בעל הצרכנייה מאומה, ונמצא: שלקח ממנו שקיות בגזל. האם יש כאן איסור לשון הרע כיון שבדיבורו סוף סוף גרם לנזק או לא. (שים לב: כאן מדובר בדבר שאין בו גנות, וגם מלכתחילה משער הוא שלא יבוא נזק ע"י דיבורו - ולכן יש לדקדק את לשון החפץ חיים שדיבר דווקא בדבר של גנות, וכנ"ל באות ז')

תשובה: הרי זה מותר ואין בו משום לשון הרע, וכן אין צריך לחשוש מנזק (שלא יבוא) אם יבוא בעקבותיו.

זכיו הרבים גדול אין שיעור!!
2018 ה' ה'און מופל באפי ז'וקים, ורבים אורבים וה'יינים 20.
ואגה יכול להיות שותף בצמיחה אלו!!!
ז"י גרומה סמאית (אפי"א אג פ'מאית).
וכן יתן להקדיש ה'און (או א"ק אהנו) א'יניארפיו"ש/ש"ק
זכויית אלו se שמירג ה'און זובאי יפ'אול אהלה צמאיים, כ'אשן הכנזוב:
"מי האיש הגפ'ל א"יים אוהב ימיה אראות זוב- (ז'ור אשונן ארף"
בדוק והנסוה!!!
א'רומות: בנק הפועלים (22) סניף 766 א.א. 79181
יתן איזור קשר צמאית: shemesh648@gmail.com

לעילוי נשמת
הרה"ג יעקב בן צבי יהודה זצוק"ל
הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל
כדורי בן מסעודה ז"ל
מרדכי בן רחל ז"ל
אסתר בת חנה ז"ל